

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

Cu titlul de manuscris
C.Z.U.: 37.091.2(043.2)

BULAT Violeta

**FUNDAMENTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE
ALE EVALUĂRII PROIECTELOR EDUCAȚIONALE**

Specialitatea 531.01 TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

CHIȘINĂU, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componenta Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat

CIORBĂ Constantin, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău - **președintele comisiei**

ANDRIȚCHI Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Institutul Național pentru Educație și Leadership - **conducător științific**

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova - **referent oficial**

CARA Angela, doctor în științe pedagogice, conferențiar cercetător, Crisis Management Initiative (CMI) – Martti Ahtisaari Peace Foundation, Chișinău - **referent oficial**

MARIN Mariana, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova - **referent oficial**

Susținerea va avea loc la **22 octombrie, ora 11:00**, în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. Ion Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expedit la 22 septembrie 2026

Președintele comisiei:

CIORBĂ Constantin,
doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar

Conducător științific:

ANDRIȚCHI Viorica,
doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar

Autoare:

Bulat Violeta

© Bulat Violeta, 2026

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	8
CONCLUZII GENERALE.....	20
RECOMANDĂRI	21
BIBLIOGRAFIE	22
LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE LA TEMA TEZEI	24
ADNOTARE (română, engleză, rusă)	26

LISTA ABREVIERILOR

ANACEC – Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare
DeGEval – Societatea Germană de Evaluare
fteval – Platforma pentru Evaluarea Politicilor de Cercetare și Tehnologie
IDSİ – Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale
IVI – Indicele valorii integratoare
OECD-DAC – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică – Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare
SEVAL – Societatea Elvețiană de Evaluare
SFE – Societatea Franceză de Evaluare
UPSC – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
USM – Universitatea de Stat din Moldova
CPM – Metoda drumului critic
MBO – Managementul prin obiective
PCM – Managementul ciclului de proiect
PERT – Programul de evaluare și examinare tehnică
PPBS – Sistemul de planificare, programare și bugetare
TMF – Tehnica managementului fazelor

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Transformările tehnologice, economice și sociale actuale amplifică exigențele privind calitatea, echitatea, adaptabilitatea și sustenabilitatea educației. Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă [3]; [11], prin Obiectivul 4, consacră educația de calitate, incluzivă și echitabilă drept prioritate globală, iar parcursul european al Republicii Moldova [7] accentuează necesitatea modernizării politicilor educaționale și consolidării mecanismelor de guvernanță, monitorizare și evaluare.

În acest context, proiectele educaționale devin instrumente ale schimbării planificate, inovării pedagogice și dezvoltării instituționale [15]; [29]. Evaluarea trebuie integrată pe întreg ciclul proiectului și să depășească verificarea termenelor, bugetelor și activităților, urmărind rezultatele, valoarea produsă pentru beneficiari și sustenabilitatea efectelor [13]; [31].

Specificul proiectelor educaționale rezidă în interferența dimensiunii manageriale cu cea pedagogică. Finalitățile educaționale, procesele de învățare, schimbările în practicile profesionale și dezvoltarea instituțională impun o evaluare care să considere valoarea pedagogică, nevoile beneficiarilor și capacitatea organizației de a susține schimbarea și efectele acesteia [17]; [20]; [26].

Din această perspectivă, evaluarea proiectelor educaționale dobândește o *funcție strategică*. Fitzpatrick J. L., Sanders J. R. și Worthen B. R. o definesc ca un proces sistematic de colectare și analiză a datelor pentru aprecierea valorii intervențiilor și fundamentarea deciziilor [19], iar Stufflebeam D. L. accentuează funcția de îmbunătățire continuă [39]. Cadrul OECD-DAC [5] structurează aprecierea performanței prin criteriile de relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate, completate de standardele privind calitatea evaluării [42].

Problema valorificării rezultatelor evaluării devine, în acest sens, la fel de importantă ca rigoarea metodologică a procesului. Patton M. Q. plasează utilizarea rezultatelor în centrul evaluării [32], iar Weiss C. H. evidențiază rolul dovezilor în înțelegerea mecanismelor schimbării și în fundamentarea politicilor și programelor ulterioare [41]. Evaluarea proiectelor educaționale presupune astfel o judecată argumentată asupra valorii intervenției, construită prin raportarea rezultatelor la criterii, indicatori și standarde și prin interpretarea proceselor care au generat aceste rezultate.

În spațiul educațional al Republicii Moldova evaluarea proiectelor nu s-a constituit deocamdată într-un domeniu distinct de cercetare, deși literatura de specialitate oferă repere relevante. În acest sens, Goraș-Postică V. abordează managementul proiectelor educaționale din perspectivă pedagogică și metodologică [22], Guțu V. integrează evaluarea în procesele manageriale și curriculare ca mecanism de reglare și îmbunătățire a calității [25], Baciș S. și Mușenco A. evidențiază caracterul continuu al evaluării și rolul acesteia în dezvoltarea culturii calității [12], iar Cojocaru V. subliniază articularea planificării, implementării, monitorizării și evaluării în dezvoltarea instituțională [16]. Practica evaluativă a fost influențată și de programele de cooperare internațională și de cerințele partenerilor privind orientarea spre rezultate și utilizarea dovezilor în decizie [1]. Totuși, persistă abordări fragmentare, centrate predominant pe activități, indicatori cantitativi și rezultate imediate, care surprind insuficient schimbările privind competențele, practicile profesionale, cultura instituțională și capacitatea organizațională [35]. În asemenea condiții, se conturează necesitatea unei *abordări integratoare*, capabile să coreleze specificul pedagogic al intervenției cu exigențele managementului de proiect și cu rigoarea metodologică a evaluării.

Problema cercetării. În baza studiului analitico-sintetic al cercetărilor actuale și a analizei stării de fapt din domeniu, se conturează problema cercetării, care rezidă în insuficienta fundamentare teoretică și metodologică a evaluării proiectelor educaționale dintr-o *perspectivă integratoare*, capabilă să coreleze criteriile generale de apreciere a performanței proiectelor cu particularitățile

pedagogice, organizaționale și contextuale ale intervențiilor educaționale și să le operaționalizeze într-un cadru coerent de evaluare, aplicabil diferitelor etape ale ciclului de proiect.

Această problemă este generată de **contradicția** dintre, pe de o parte, necesitatea evaluării complexe, riguroase și orientate spre valoarea educațională, învățare instituțională și utilizarea rezultatelor, iar, pe de altă parte, caracterul fragmentar al abordărilor și metodologiilor existente, care tratează distinct dimensiunile performanței, procesele pedagogice, participarea actorilor, adaptarea contextuală și dezvoltarea instituțională.

Soluționarea problemei presupune fundamentarea și operaționalizarea unui model evaluativ integrator al proiectelor educaționale, care să reunească într-un sistem conceptual și metodologic coerent fundamentele, principiile, criteriile, procesele, metodele și instrumentele evaluării și mecanismele de valorificare a rezultatelor.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică și metodologică, elaborarea, operaționalizarea și validarea metodologică și praxiologică a *Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale*, care corelează criteriile generale de apreciere a performanței cu dimensiunile pedagogice, organizaționale și contextuale ale intervențiilor educaționale și susține formularea unor judecăți evaluative fundamentate, precum și valorificarea rezultatelor evaluării pentru decizie, reglare și învățare instituțională.

Obiectul cercetării îl constituie procesul de evaluare a proiectelor educaționale.

Subiectul cercetării îl constituie stabilirea fundamentelor teoretico-metodologice, principiilor, criteriilor și mecanismelor de operaționalizare a evaluării integrate a proiectelor educaționale.

Obiectivele cercetării. Pentru atingerea scopului stabilit, cercetarea este orientată spre realizarea următoarelor obiective:

1. Fundamentarea teoretică și metodologică a evaluării proiectelor educaționale, prin analiza abordărilor existente și delimitarea particularităților și limitelor acestora în raport cu specificul educației.
2. Conceptualizarea evaluării proiectelor educaționale din perspectivă integratoare, prin fundamentarea principiilor, dimensiunilor și criteriilor relevante pentru aprecierea performanței și valorii educaționale a proiectelor.
3. Elaborarea modelului evaluativ integrator și a metodologiei de operaționalizare a acestuia, prin corelarea criteriilor, indicatorilor, descriptorilor, metodelor, instrumentelor și dovezilor evaluative.
4. Validarea conceptuală, metodologică și praxiologică a modelului și metodologiei elaborate, prin analiză comparativă, simulare metodologică, metaevaluare și aplicare într-un studiu de caz educațional.
5. Elaborarea unor repere praxiologice pentru profesionalizarea evaluării proiectelor educaționale, prin configurarea referențialului privind competența și conduita profesională a evaluatorului și proiectarea structurii unui program pentru dezvoltarea competenței de evaluare a proiectelor educaționale.

Ipoteza cercetării se întemeiază pe presupunerea că evaluarea proiectelor educaționale poate fi realizată într-o manieră coerentă, comprehensivă și relevantă pentru specificul educației, dacă este fundamentată și operaționalizată printr-un *Model evaluativ integrator* care:

- corelează criteriile consacrate de apreciere a performanței proiectelor cu dimensiuni specifice intervențiilor educaționale;

- integrează într-o arhitectură unitară fundamentele teoretice, principiile, pilonii funcționali, criteriile, modalitățile evaluative asociate ciclului proiectului, metodele și instrumentele evaluării;
- asigură continuitatea și trasabilitatea dintre criterii, întrebări evaluative, indicatori, dovezi, judecăți și recomandări;
- valorifică triangularea surselor, metodelor și Acesteperspectivelor, participarea actorilor și cerințele de competență, responsabilitate și etică profesională ale evaluatorului;
- orientează rezultatele evaluării atât spre aprecierea performanței și valorii educaționale a proiectului, cât și spre decizie, reglare, învățare organizațională și dezvoltare instituțională.

În aceste condiții, modelul și metodologia aferentă vor ilustra coerență conceptuală, funcționalitate metodologică și aplicabilitate praxiologică și vor permite analiza multidimensională a proiectelor educaționale, adecvată particularităților pedagogice, organizaționale și contextuale ale acestora.

Metodologia cercetării integrează metode teoretice, analitico-comparative și empirice, utilizate pentru fundamentarea, operaționalizarea și validarea modelului propus. Au fost aplicate:

- *metode teoretice* – analiza, sinteza, comparația, generalizarea și sistematizarea conceptuală a literaturii de specialitate, valorificate pentru fundamentarea teoretică a evaluării proiectelor educaționale și conceptualizarea modelului evaluativ integrator;
- *metode analitico-comparative* – analiza documentară și de conținut, analiza comparativă a metodologiilor de evaluare, analiza multicriterială, simularea metodologică și metaevaluarea, utilizate pentru examinarea consistenței conceptuale și a funcționalității metodologice a modelului;
- *metode empirice și de validare praxiologică* – studiul de caz, chestionarul, interviul semi-structurat, focus-grupul, observația, testarea pre/post și analiza produselor/documentelor instituționale, utilizate pentru examinarea aplicabilității modelului într-un context educațional real și pentru colectarea unor perspective complementare ale actorilor implicați;
- *metode de prelucrare și interpretare a datelor* – analiza statistică descriptivă, analiza comparativă, analiza și interpretarea calitativă, agregarea multicriterială și triangularea metodelor, surselor și perspectivelor, utilizate pentru fundamentarea și verificarea judecăților evaluative.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constau în fundamentarea unei viziuni integratoare asupra evaluării proiectelor educaționale, care corelează aprecierea performanței proiectului cu dimensiunile *pedagogice, organizaționale și contextuale ale intervenției educaționale*. În această bază a fost elaborat *Modelul evaluativ integrator al proiectelor educaționale*, organizat prin articularea fundamentelor teoretice, principiilor, pilonilor funcționali, modalităților evaluative asociate ciclului proiectului, criteriilor și mecanismelor de operaționalizare. **Noutatea științifică** constă în organizarea evaluării pe două niveluri complementare: nucleul constituit din criteriile OECD-DAC – relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate – și nivelul specific proiectelor educaționale, constituit din *valoarea pedagogică, capacitatea adaptativă, starea de bine și replicabilitatea/scalabilitatea*. **Originalitatea metodologică** se concretizează în *fundamentarea principiului continuității și trasabilității evaluative și a mecanismului prin care criteriile sunt corelate cu întrebările evaluative, indicatorii, descriptorii, metodele, dovezile, judecățile și recomandările*, precum și în *conceptualizarea valorii integratoare și propunerea indicelui valorii integratoare (IVI)* ca instrument exploratoriu de sintetizare a analizei multicriteriale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în dezvoltarea cadrului conceptual al evaluării proiectelor educaționale prin fundamentarea unei viziuni integratoare care corelează performanța intervenției cu valoarea sa pedagogică, dimensiunile organizaționale și contextuale și utilizarea rezultatelor pentru învățare instituțională; în conceptualizarea valorii integratoare ca reper al analizei multidimensionale; în fundamentarea sistemului criterial pe două niveluri și a relațiilor dintre criteriile generale de performanță și dimensiunile specifice educației; precum și în fundamentarea principiului continuității și trasabilității evaluative ca mecanism de articulare a procesului de producere, interpretare și valorificare a dovezilor.

Cercetarea a condus la: (1) fundamentarea *cadrului conceptual* al evaluării proiectelor educaționale din perspectivă integratoare și conceptualizarea valorii integratoare ca reper pentru corelarea dimensiunilor metodologice, pedagogice, organizaționale și contextuale; (2) elaborarea *Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale*, care articulează fundamentele teoretice, principiile, cei patru piloni funcționali, modalitățile evaluative asociate ciclului proiectului și sistemul criterial pe două niveluri; (3) fundamentarea *principiului continuității și trasabilității* evaluative și elaborarea *mecanismului de operaționalizare* a modelului, prin corelarea criteriilor, întrebărilor evaluative, indicatorilor, descriptorilor, metodelor, instrumentelor, surselor și dovezilor cu judecățile, concluziile și recomandările evaluative; (4) elaborarea *metodologiei și grilei multicriteriale de analiză*, completate de referențialul privind competența și conduita profesională a evaluatorului; (5) verificarea coerenței conceptuale, funcționalității metodologice și aplicabilității praxiologice a Modelului, prin analiză comparativă, simulare metodologică, metaevaluare și aplicare într-un studiu de caz educațional; (6) elaborarea *indicelui valorii integratoare* (IVI), cu statut de instrument metodologic exploratoriu pentru sintetizarea analizei multicriteriale; (7) proiectarea structurii unui program pentru dezvoltarea competenței de evaluare a proiectelor educaționale.

Valoarea aplicativă a cercetării derivă din caracterul operațional al Modelului evaluativ integrator și al metodologiei de aplicare a acestuia, precum și din potențialul lor de utilizare și transfer în evaluarea unor proiecte educaționale desfășurate în contexte instituționale diferite.

Instrumentarul aplicativ al cercetării include metodologia de operaționalizare a modelului, grila multicriterială de analiză, indicatorii și descriptorii evaluativi, precum și referențialul propus privind competența și conduita profesională a evaluatorului proiectelor educaționale. Aceste produse oferă repere pentru structurarea și transparentizarea procesului evaluativ, pentru justificarea judecăților prin criterii și dovezi verificabile și pentru diminuarea riscului aprecierilor nefundamentate. Indicele valorii integratoare (IVI) poate fi valorificat, cu statut exploratoriu, ca instrument de sintetizare și comparare a rezultatelor analizei multicriteriale. **Potențialul de valorificare a rezultatelor evaluării** este proiectat în cadrul Modelului pe patru niveluri interdependente: *la nivel micro*, prin susținerea reflecției profesionale, dezvoltarea competențelor de evaluare și utilizarea dovezilor în fundamentarea deciziilor; *la nivel mezo*, prin integrarea rezultatelor evaluării în procesele de învățare organizațională, planificare și dezvoltare instituțională; *la nivel macro*, prin furnizarea de dovezi care pot fundamenta politici, strategii și programe educaționale; *la nivel meta*, prin susținerea transparenței, responsabilității publice, transferului de cunoaștere și dezvoltării culturii evaluării.

Valorificarea praxiologică a rezultatelor cercetării se completează prin proiectarea unui program de dezvoltare a competenței de evaluare a proiectelor educaționale, destinată actorilor implicați în proiectarea, managementul și evaluarea intervențiilor educaționale.

Valorificarea rezultatelor este proiectată *la nivel micro* – reflecție profesională și utilizarea dovezilor în decizie; *mezo* – învățare și dezvoltare instituțională; *macro* – fundamentarea politicilor, strategiilor și programelor educaționale; și *meta* – transparență, responsabilitate publică și dezvoltarea

culturii evaluării. Dimensiunea praxiologică este completată prin programul de dezvoltare a competenței de evaluare a proiectelor educaționale.

Aprobarea și diseminarea rezultatelor s-au realizat prin comunicări la manifestări științifice naționale și internaționale și prin publicarea a 15 lucrări științifice – 4 articole în reviste de specialitate și 11 lucrări în volumele manifestărilor științifice.

Volumul și structura tezei: lucrarea cuprinde introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 164 de titluri și 6 anexe. Textul de bază însumează 144 de pagini și include 30 de tabele și 21 de figuri.

Cuvinte-cheie: evaluare; proiecte educaționale; model integrator; metodologia evaluării; criterii de evaluare; valoare integratoare; standard de evaluare; competența evaluatorului; managementul proiectelor; cultură a evaluării.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea fundamentează necesitatea și relevanța cercetării în contextul transformărilor sistemului educațional și al extinderii utilizării proiectelor educaționale ca instrumente de dezvoltare instituțională. Sunt argumentate actualitatea și importanța temei, delimitate contradicțiile și formulată problema științifică; sunt precizate reperele epistemologice, scopul, obiectivele și ipoteza cercetării, precum și noutatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a rezultatelor.

Capitolul 1 „Repere teoretice ale evaluării proiectelor educaționale” fundamentează cadrul teoretic al evaluării proiectelor educaționale prin trei direcții de analiză: clarificarea conceptului de proiect educațional și a particularităților sale ca obiect al evaluării, examinarea evoluției conceptului de evaluare și analiza reperelor europene privind cultura și standardele evaluării. Aceste direcții sunt tratate complementar, cu scopul de a identifica elementele necesare unei abordări adecvate specificului intervențiilor educaționale.

Analiza pornește de la originile abordării proiectuale în educație și valorifică ideile lui Dewey J. [18] și Kilpatrick W. H. [30]. La Dewey J. valoarea educativă a experienței este legată de continuitatea acesteia și de relația dintre individ și context. O experiență nu este valoroasă prin simplul fapt că a avut loc, ci prin ceea ce produce în dezvoltarea ulterioară a persoanei. Kilpatrick W. H. dezvoltă această linie prin metoda proiectului, în care acțiunea intenționată, orientarea spre scop, realizarea și evaluarea fac parte din același proces. Pentru evaluarea proiectelor educaționale, această idee este importantă: realizarea activităților sau obținerea unor produse nu este suficientă pentru a demonstra valoarea intervenției. Trebuie analizate experiențele create, procesele de învățare, schimbările produse și continuitatea efectelor.

În literatura contemporană, proiectul educațional depășește sensul de metodă didactică și este abordat ca instrument al schimbării educaționale și dezvoltării instituționale, integrând dimensiuni pedagogice, curriculare, manageriale, praxiologice, sociologice și evaluative.

În accepțiunea cercetării, **proiectul educațional** reprezintă o intervenție pedagogică sistemică, planificată și delimitată temporal, fundamentată pe nevoi educaționale identificate, care mobilizează coordonat obiective, activități, resurse și actori pentru producerea unor schimbări intenționate la nivelul beneficiarilor, proceselor educaționale și/sau organizației, ale cărui rezultate și efecte pot fi evaluate prin raportare la finalitățile educaționale, contextul intervenției și valoarea generată pentru beneficiari.

Definiția delimitează proiectul educațional de proiectul didactic, proiectarea pedagogică a unei activități, programul educațional și planul strategic de dezvoltare instituțională, precizând astfel obiectul și nivelurile evaluării.

Particularitățile proiectelor educaționale derivă din caracterul progresiv și adesea intangibil al rezultatelor, dependența lor de context, pluralitatea actorilor și interdependența componentelor intervenției. Schimbările în competențe, atitudini, practici pedagogice și cultura organizațională impun combinarea datelor cantitative și calitative, integrarea perspectivelor multiple și interpretarea relațiilor dintre nevoi, procese, rezultate și efecte.

Analiza tipologiilor propuse de Bunăiașu C. M. [14], Gareis R. [21], Kanda A. [28], Păun E. [34], Ionescu S. [27] și Goraș-Postică V. [22–24] evidențiază criterii diferite de clasificare – amploarea, nivelul schimbării, organizarea, domeniul intervenției, durata și sursele de finanțare. Pe această bază este propus un **cadru analitic tridimensional**, construit pe trei axe: amploarea intervenției, nivelul schimbării generate și organizarea intervenției. Cadrul creează legătura dintre tipul proiectului și cerințele evaluării, întrucât natura și configurația intervenției influențează obiectul evaluării, sursele de dovezi și interpretarea rezultatelor.

Sunt delimitate șase **funcții fundamentale** ale proiectelor educaționale: *pedagogică, inovatoare, managerială, de dezvoltare instituțională, social-comunitară și de asigurare și dezvoltare a calității*. Aceste funcții exprimă domenii ale valorii generate și demonstrează că aprecierea unei intervenții educaționale nu poate fi redusă la performanța managerială.

A doua parte a capitolului urmărește evoluția *conceptului de evaluare*. Analiza literaturii evidențiază trecerea de la evaluarea centrată pe măsurare și control la evaluarea ca judecată de valoare, apoi la evaluarea orientată spre decizie și, în abordările contemporane, spre utilizarea rezultatelor, participarea actorilor și învățarea organizațională. Sunt valorificate contribuțiile lui Tyler R. [40], Scriven M. [37], Stufflebeam D. [38], Patton M. Q. [32], precum și cadrul OECD-DAC [6]. Aceste abordări nu se exclud reciproc, ci au contribuit succesiv la extinderea funcțiilor evaluării.

În accepțiunea cercetării, **evaluarea proiectelor educaționale reprezintă un proces sistematic, participativ și fundamentat pe dovezi, prin care sunt colectate, analizate și interpretate informații privind contextul, proiectarea, implementarea, rezultatele și efectele unei intervenții educaționale, în raport cu criterii explicite, în vederea formulării unei judecăți de valoare, fundamentării deciziilor și susținerii proceselor de învățare și dezvoltare organizațională**.

Metodologic, evaluarea integrează trei dimensiuni complementare: **empirică**, privind producerea dovezilor; **analitică**, privind interpretarea acestora prin raportare la criterii și standarde; și **pragmatică**, privind utilizarea concluziilor pentru decizie și îmbunătățire.

Evaluarea este integrată în întreg ciclul de viață al proiectului, de la analiza nevoilor și contextului până la evaluările intermediare, finale și ex-post. Informațiile produse într-o etapă constituie repere pentru etapele următoare, conferind evaluării caracter continuu și funcție de reglare și învățare. Totodată, evaluarea este delimitată de monitorizare, control și audit: acestea furnizează informații privind progresul, conformitatea sau aspectele incluse în mandat, în timp ce evaluarea integrează și interpretează dovezi pentru aprecierea valorii și performanței intervenției.

Criteriile OECD-DAC – *relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate* – reprezintă repere metodologice pentru aprecierea performanței proiectelor. Analiza teoretică arată însă că specificul educației impune o perspectivă mai largă, care să includă valoarea pedagogică, experiența beneficiarilor, răspunsul intervenției la context și efectele asupra organizației.

Ultima parte a capitolului este consacrată culturii și standardelor evaluării. Cultura evaluării exprimă valorile, principiile și practicile prin care dovezile sunt produse și utilizate în organizație, în timp ce standardele formalizează cerințele de calitate ale procesului evaluativ. Analiza reperelor din Austria – fteval [8], Franța – Société Française de l'Évaluation [10], Germania – DeGEval [2], Elveția – SEVAL [9] și Republica Moldova – IDSI [4] evidențiază cerințe convergente privind competența

și integritatea evaluatorului, participarea actorilor, independența, imparțialitatea, rigoarea metodologică, transparența, credibilitatea și utilizarea rezultatelor.

În baza acestei analize sunt formulate *repere pentru dezvoltarea cadrului profesional al evaluării proiectelor educaționale în Republica Moldova*: competențe, responsabilitate, participare, independență, transparență, imparțialitate și corectitudine, credibilitate, fezabilitate, etică și echitate și oportunitate. Aceste repere nu sunt prezentate ca standarde normative, ci ca rezultat al sintezei comparative și ca bază pentru dezvoltarea dimensiunii profesionale și etice a evaluării.

Capitolul 2 „Cadrul conceptual-metodologic de evaluare a proiectelor educaționale” transformă fundamentele teoretice în construcția metodologică a cercetării, pornind de la relația dintre managementul proiectelor educaționale și evaluare, continuând cu integrarea evaluării în ciclul proiectului și conducând la elaborarea *Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale*.

Managementul proiectelor oferă cadrul necesar planificării, organizării resurselor, gestionării riscurilor și urmăririi rezultatelor, dar aceste dimensiuni nu sunt suficiente pentru aprecierea valorii unei intervenții educaționale. Respectarea calendarului, bugetului și activităților trebuie corelată cu schimbările produse la nivelul beneficiarilor, practicilor educaționale și instituției.

În accepțiunea cercetării, ***managementul proiectelor educaționale*** reprezintă *procesul sistemic și strategic de proiectare, organizare, coordonare, implementare, monitorizare și evaluare a unei intervenții educaționale, prin valorificarea responsabilă a resurselor și participarea actorilor relevanți, în vederea realizării finalităților educaționale și producerii unor schimbări sustenabile la nivelul beneficiarilor și al organizației educaționale*. Prin această definiție, managementul este delimitat de administrarea curentă a activităților și este înțeles ca proces de conducere a schimbării educaționale.

Obiectivele și principiile managementului proiectelor educaționale vizează finalitățile educaționale, calitatea procesului, utilizarea responsabilă a resurselor, fundamentarea deciziilor, dezvoltarea capacității instituționale, participarea actorilor, adaptabilitatea, transparența și sustenabilitatea. În cercetare sunt delimitate ***principiile managementului de criteriile evaluative***: primele orientează proiectarea și desfășurarea intervenției, iar criteriile fundamentează judecata asupra valorii și performanței proiectului.

Analiza evidențiază că managementul prin proiecte poate favoriza coerența planificării, utilizarea responsabilă a resurselor și vizibilitatea rezultatelor, dar poate genera fragmentare și orientarea intervențiilor spre oportunitățile de finanțare în detrimentul nevoilor educaționale reale.

Ciclul proiectului este analizat prin șapte etape – *programare, identificare, formulare, finanțare, implementare, monitorizare și evaluare* – considerate interdependente. Instrumentele managementului de proiect oferă repere pentru planificare, gestionarea resurselor și monitorizarea progresului, dar, utilizate separat, nu surprind complexitatea schimbării educaționale.

În același cadru sunt analizate principalele instrumente ale managementului de proiect – Managementul Ciclului de Proiect (PCM), PERT, Metoda Drumului Critic (CPM), Sistemul de planificare, programare și bugetare (PPBS), Managementul prin obiective (MBO) și Tehnica managementului fazelor (TMF). Contribuția acestora este sintetizată în Tabelul 1. Niciunul dintre aceste instrumente nu este suficient, luat separat, pentru a surprinde complexitatea unei intervenții educaționale. Ele oferă însă repere utile pentru planificare, urmărirea obiectivelor, gestionarea resurselor, monitorizarea progresului și integrarea evaluării în parcursul proiectului.

Tabelul 1. Sinteza principalelor instrumente ale managementului proiectelor educaționale

Instrument	Contribuția în managementul proiectelor educaționale	Valoarea pentru prezenta cercetare
Managementul ciclului de proiect (PCM)	Structurează întregul ciclu de viață al proiectului prin etapele de programare, identificare, formulare, finanțare, implementare, monitorizare și evaluare. Asigură coerența logică dintre obiective, activități, rezultate și evaluare.	Reprezintă modelul conceptual de bază utilizat pentru descrierea etapelor managementului proiectelor educaționale și pentru fundamentarea modelului de evaluare.
Programul de evaluare și examinare tehnică (PERT)	Estimează durata activităților, gestionează incertitudinea și identifică activitățile critice prin utilizarea estimărilor probabilistice ale timpului.	Susține planificarea realistă a proiectelor și analiza riscurilor asociate implementării intervențiilor educaționale.
Metoda drumului critic (CPM)	Identifică activitățile critice care determină durata totală a proiectului și optimizează succesiunea activităților.	Contribuie la planificarea și monitorizarea implementării, facilitând utilizarea eficientă a timpului și a resurselor.
Sistemul de planificare, programare și bugetare (PPBS)	Corelează obiectivele strategice, programele, resursele financiare și evaluarea performanței.	Fundamentează analiza eficienței utilizării resurselor și integrarea planificării financiare în managementul proiectelor educaționale.
Managementul prin obiective (MBO)	Orientează managementul către rezultate prin stabilirea obiectivelor măsurabile și corelarea acestora cu responsabilitățile individuale și organizaționale.	Susține definirea indicatorilor de performanță și evaluarea rezultatelor proiectelor educaționale în raport cu obiectivele asumate.
Tehnica managementului fazelor (TMF)	Organizează implementarea în faze succesive, facilitând controlul progresului și evaluarea rezultatelor intermediare.	Susține monitorizarea continuă și reglarea implementării, evidențiind caracterul etapizat al managementului proiectelor educaționale.

De aici rezultă una dintre concluziile importante ale capitolului: cadrul managerial oferă baza necesară pentru organizarea intervenției, dar nu este suficient pentru evaluarea valorii acesteia. *Evaluarea trebuie să includă și calitatea schimbărilor produse în practicile pedagogice, experiența beneficiarilor, capacitatea instituției de a învăța și de a se adapta și modul în care rezultatele sunt integrate în dezvoltarea organizațională.* Pornind de la această concluzie, este construit **cadrul praxiologic al evaluării pe parcursul ciclului de proiect**. Evaluarea este privită ca un proces care însoțește proiectul și care își schimbă obiectul și funcția în funcție de momentul intervenției. În raport cu cele șapte etape manageriale sunt delimitate patru **modalități evaluative**: *evaluarea ex-ante, evaluarea intermediară, evaluarea finală și evaluarea ex-post.*

Relația dintre aceste modalități și ciclul proiectului este prezentată în Figura 1. Aceasta arată că evaluarea nu trebuie asociată exclusiv cu finalul proiectului.

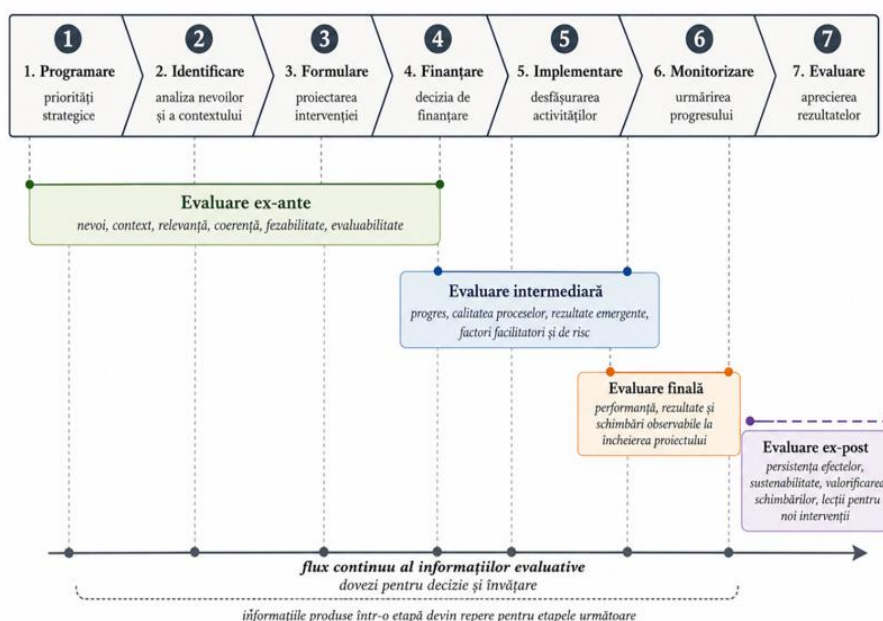

Fig. 1. Integrarea modalităților evaluative în ciclul de viață al proiectului educațional

Evaluarea ex-ante susține fundamentarea și proiectarea intervenției; *evaluarea intermediară* însoțește implementarea și oferă informații pentru reglare; *evaluarea finală* permite aprecierea rezultatelor și performanței; iar *evaluarea ex-post* urmărește persistența efectelor și modul în care schimbările sunt menținute după încheierea proiectului.

Această abordare fundamentează *principiul continuității și trasabilității evaluative*: dovezile produse în diferite etape ale proiectului formează un traseu coerent al schimbării, permițând raportarea rezultatelor la situația inițială și urmărirea evoluției intervenției. Evaluarea se bazează astfel pe ansamblul dovezilor acumulate pe parcurs, nu exclusiv pe constatările finale.

Pe această bază, este elaborat **Modelul evaluativ integrator al proiectelor educaționale**. Modelul pornește de la constatarea că principalele cadre utilizate în evaluare răspund unor nevoi diferite. Criteriile OECD-DAC sunt indispensabile pentru aprecierea performanței; teoria schimbării și logica intervenției permit înțelegerea relațiilor dintre activități, rezultate și efecte; managementul bazat pe rezultate menține atenția asupra schimbării produse; abordările participative includ perspectivele beneficiarilor și ale altor actori; iar învățarea organizațională oferă repere pentru utilizarea rezultatelor evaluării. Limita nu constă în calitatea acestor abordări, ci în faptul că utilizarea lor separată nu oferă întotdeauna o imagine suficientă asupra proiectului educațional.

Modelul propus nu încearcă să înlocuiască aceste cadre, ci să le pună în relație într-o construcție adaptată specificului educației. De aceea caracterul său integrator nu rezultă din numărul elementelor pe care le conține, ci din legăturile dintre acestea. Modelul răspunde, în esență, la cinci întrebări: *ce se evaluează, în raport cu ce se evaluează, cum se evaluează, când se evaluează și în ce scop se evaluează*. Această logică leagă obiectul evaluării de criterii, criteriile de întrebări și indicatori, indicatorii de metode și dovezi, iar dovezile de interpretare și judecată evaluativă.

Structura modelului este prezentată în Figura 2, care sintetizează relația dintre fundamentele teoretice, principii, reperele profesionale, pilonii funcționali, modalitățile evaluative, criterii, metode și mecanismul de operaționalizare și trasabilitate.

Modelul se sprijină pe patru **categorii de fundamente**. *Fundamentele pedagogic-axiologice* mențin în centrul evaluării finalitățile educației, dezvoltarea competențelor, valoarea pedagogică și starea de bine. *Fundamentele sistemic-strategice* valorifică abordarea sistemică, teoria schimbării și logica intervenției. *Fundamentele managerial-organizaționale* integrează managementul bazat pe rezultate, managementul calității și învățarea organizațională. *Fundamentele participativ-evaluative* pun accent pe participarea actorilor, pluralitatea perspectivelor și utilizarea rezultatelor evaluării.

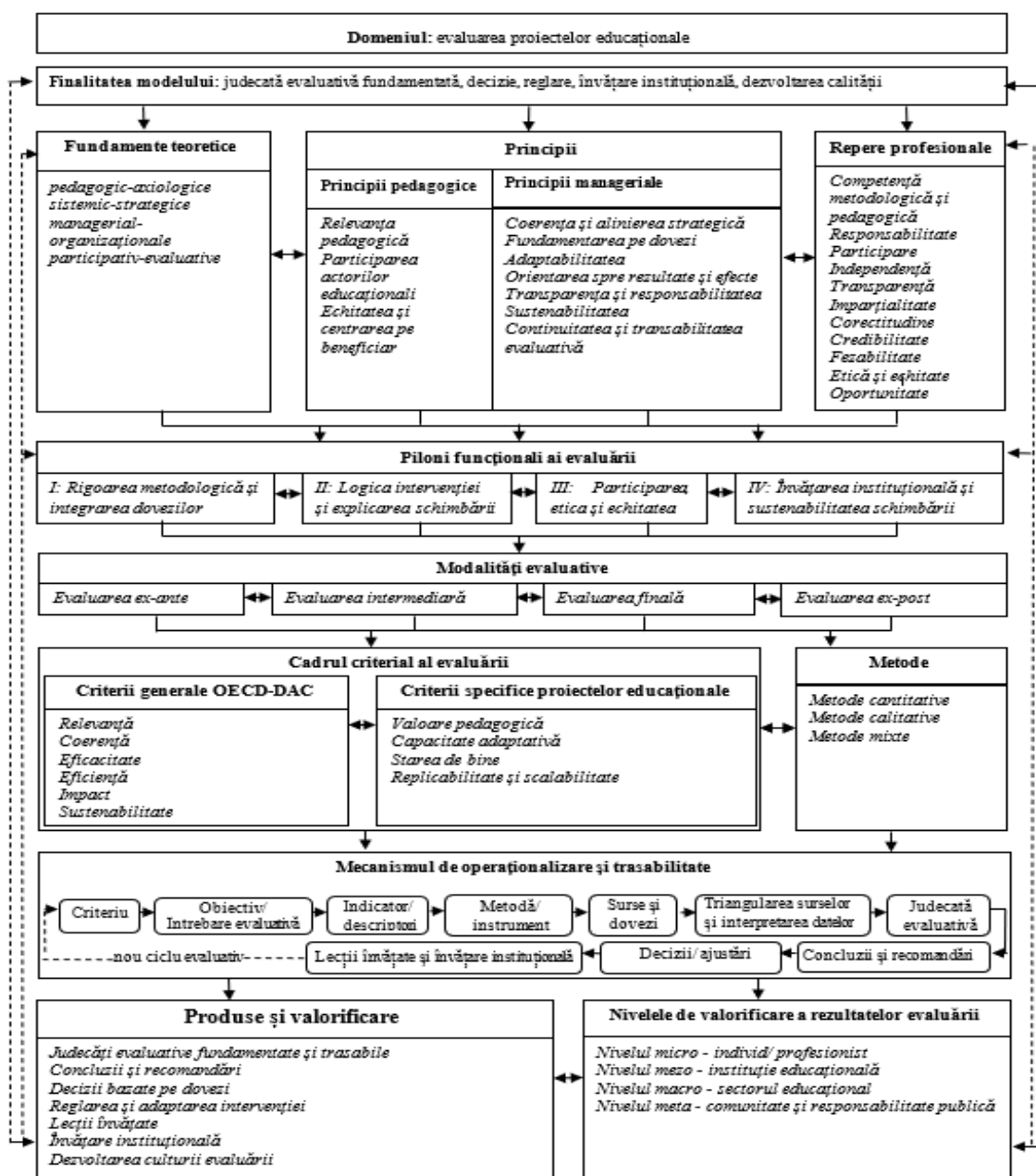

Fig. 2. Modelul integrator al evaluării proiectelor educaționale

Structura funcțională este organizată în jurul a patru piloni. *Rigoarea metodologică și integrarea dovezilor* susțin calitatea informațiilor pe care se bazează evaluarea și presupun utilizarea complementară a metodelor cantitative și calitative și triangularea surselor și perspectivelor. *Logica intervenției și explicarea schimbării* permit examinarea mecanismelor prin care activitățile proiectului conduc la rezultate și efecte. *Participarea, etica și echitatea* integrează experiențele beneficiarilor și ale celorlalți actori și stabilesc condițiile de legitimitate ale evaluării. *Învățarea*

instituțională și sustenabilitatea schimbării urmăresc modul în care rezultatele evaluării sunt valorificate în decizii, practici și procese de dezvoltare organizațională.

O componentă esențială a modelului este cadrul criterial, construit pe două niveluri și reprezentat în Figura 3.

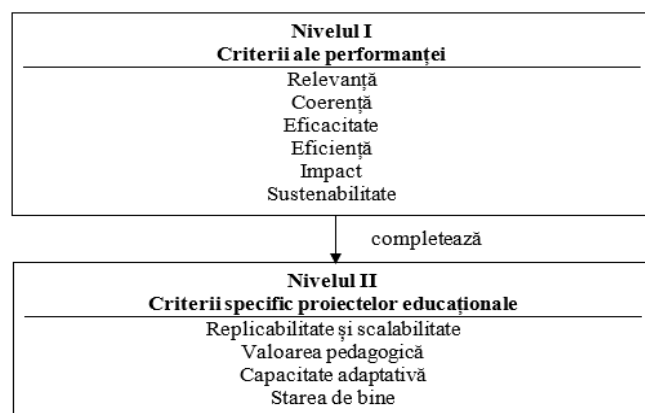

Fig. 3. Criteriile de evaluare specifice proiectelor educaționale

Primul nivel cuprinde criteriile OECD-DAC – relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate – și păstrează compatibilitatea evaluării cu reperele internaționale. **Al doilea nivel** include criterii specifice proiectelor educaționale – valoarea pedagogică, capacitatea adaptativă, starea de bine și replicabilitatea/scalabilitatea. Aceste criterii nu înlocuiesc cadrul OECD-DAC, ci îl completează acolo unde este nevoie de o apreciere mai apropiată de natura intervenției educaționale. *Valoarea pedagogică* urmărește contribuția proiectului la dezvoltarea competențelor, îmbunătățirea proceselor de predare–învățare–evaluare și transformarea practicilor profesionale. *Capacitatea adaptativă* privește modul în care proiectul răspunde schimbărilor de context și utilizează feedbackul pentru ajustarea intervenției. *Starea de bine* introduce în evaluare calitatea experiențelor beneficiarilor, climatul educațional, participarea, apartenența, siguranța psihologică și incluziunea. *Replicabilitatea/scalabilitatea* urmăresc posibilitatea transferului, adaptării și extinderii intervenției în alte contexte.

Instrumentele sunt selectate în funcție de criteriul analizat, întrebarea evaluativă, indicatorii sau descriptorii utilizați, natura beneficiarilor și contextul proiectului. Metodele cantitative, calitative și mixte sunt utilizate complementar, iar chestionarul, interviul, focus-grupul, observația, analiza documentară, probele de evaluare, studiile de caz și analiza statistică sunt tratate ca mijloace prin care sunt produse dovezile necesare formulării judecății evaluative.

Un element distinct al modelului este **mecanismul de operaționalizare și trasabilitate**, prezentat în Tabelul 2. Mecanismul urmărește succesiunea: criteriu – obiectiv și întrebare evaluativă – indicator/descriptori – metode și instrumente – surse și dovezi – triangulare și interpretare – judecată evaluativă – concluzii și recomandări – decizie și valorificare.

Tabelul 2. Logica operaționalizării modelului evaluativ integrator

Componenta operaționalizării	Rol metodologic	Rezultat operațional
Criteriul evaluativ	delimitează dimensiunea analizată și stabilește perspectiva evaluării	domeniul de analiză
Obiectivul evaluării	precizează schimbarea sau performanța urmărită	direcția investigației
Întrebările evaluative	transformă criteriile în probleme concrete de analiză	structura evaluării

Indicatorii	operaționalizează criteriile și permit aprecierea schimbării	variabile observabile
Metode și instrumente	colectează și analizează informațiile relevante	date cantitative și calitative
Dovezi și triangulare	integrează informațiile din surse multiple și validează constatările	dovezi credibile și consistente
Judecata evaluativă	interpretează dovezile în raport cu criteriile și formulează concluzii	concluzii, recomandări, lecții învățate

Modelul integrează și valorificarea rezultatelor evaluării, reprezentată în Figura 4. Sunt delimitate patru niveluri interdependente: **micro** – individ/profesionist; **mezo** – instituție educațională; **macro** – sector educațional; și **meta** – comunitate și responsabilitate publică. La nivel *micro*, rezultatele pot susține reflecția și dezvoltarea profesională; la nivel *mezo* – învățarea și dezvoltarea instituțională; la nivel *macro* – fundamentarea politicilor și programelor educaționale; iar la nivel *meta* – consolidarea culturii evaluării, transparenței și responsabilității publice.

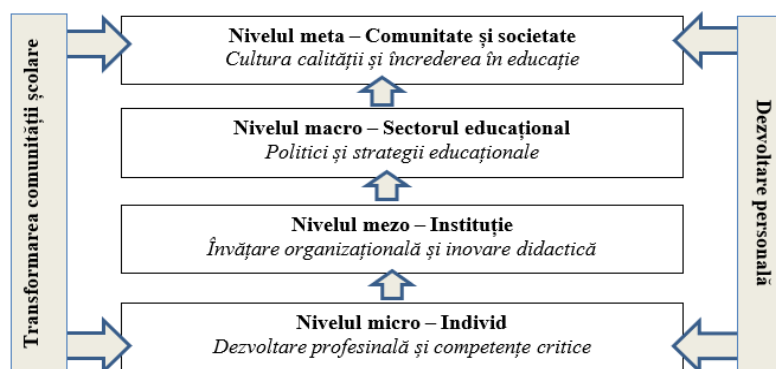

Fig. 4. Nivelurile de valorificare a rezultatelor Modelului evaluativ integrator

Capitolul 3 „Validarea metodologică și praxiologică a Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale” ilustrează coerența Modelului din punct de vedere conceptual, funcțional, din punct de vedere metodologic și aplicabil în contexte educaționale reale. Validarea nu urmărește să demonstreze că utilizarea modelului crește performanța proiectelor, ci să arate că acesta poate integra criteriile generale de evaluare cu dimensiunile specifice educației într-un cadru coerent, fundamentat pe dovezi.

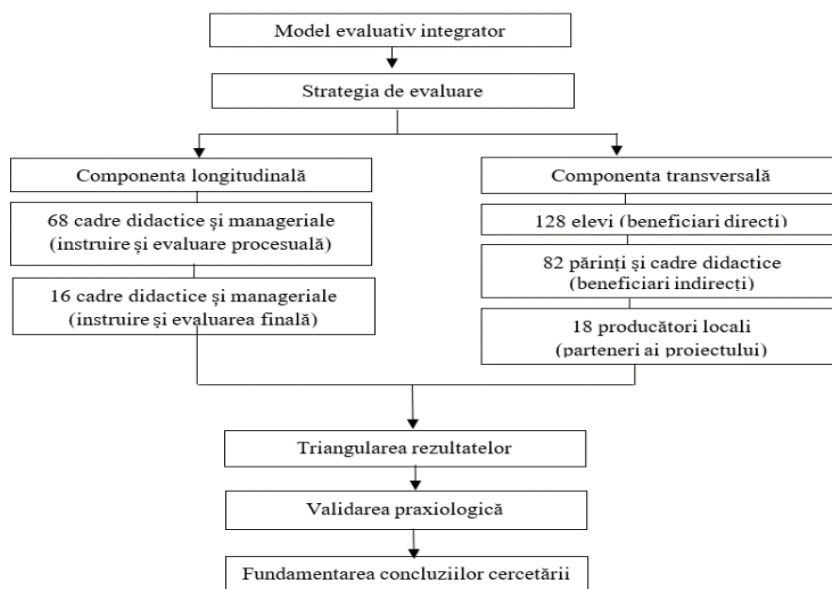
Cercetarea are un design **analitico-comparativ și aplicativ**, unitatea principală de analiză fiind metodologia de evaluare. Au fost examinate structura metodologiilor, criteriile și instrumentele utilizate, integrarea dovezilor și valorificarea rezultatelor.

Validarea metodologică s-a realizat pe un corpus de **metodologii de evaluare a proiectelor educaționale și comunitare** (zece la număr), elaborate și utilizate în perioada 2021–2025, selectate pentru diversitatea lor metodologică. Analiza s-a bazat pe o **grilă multicriterială** care reunește criteriile OECD-DAC, exigențe privind rigoarea, etica, transparența și utilizarea rezultatelor, precum și criterii specifice educației: valoarea pedagogică, capacitatea adaptativă, starea de bine și replicabilitatea/scalabilitatea. Nivelul de integrare a criteriilor a fost apreciat pe o scală ordinală cu cinci niveluri, prezentată în Tabelul 3, fiecare scor fiind susținut prin dovezi și interpretare calitativă.

Tabelul 3. Sistemul de scorare utilizat în analiza comparativă a metodologiilor

Scor	Nivel	Descriptor
5	Integrare completă	Criteriul reprezintă unul dintre punctele forte majore ale metodologiei și este susținut prin proceduri, instrumente și dovezi consistente.
4	Integrare solidă	Criteriul este bine reprezentat și aplicat coerent, existând doar limite minore care nu afectează funcționalitatea metodologiei.
3	Integrare parțială	Criteriul este prezent, însă aplicarea sa este incompletă sau inegală, necesitând consolidare pentru a deveni o componentă fundamentată a metodologiei.
2	Integrare limitată	Criteriul apare doar punctual sau implicit, fără o operaționalizare suficientă și fără indicatori care să îi susțină aplicarea sistematică.
1	Absență sau integrare minimă	Criteriul lipsește aproape în totalitate ori este doar menționat formal, fără relevanță metodologică pentru procesul evaluativ.

Componenta aplicativă a cercetării a inclus 296 de participanți unici – cadre didactice și manageriale, elevi, beneficiari indirecti și parteneri ai proiectului – și a combinat o componentă transversală cu una longitudinală. Structura eșantionului este prezentată în Figura 5.

Fig. 5. Structura și logica constituirii eșantionului cercetării

O componentă a cercetării a vizat identificarea nevoilor de formare ale cadrelor didactice și manageriale în domeniul evaluării proiectelor educaționale. Rezultatele au evidențiat că 79,41% dintre respondenți consideră necesar un construct curricular dedicat dezvoltării competenței de evaluare, cele mai frecvent indicate priorități fiind analiza și interpretarea datelor (76,47%) și utilizarea instrumentelor de evaluare (72,06%). Aceste rezultate au fundamentat proiectarea programului de formare elaborat în cadrul cercetării.

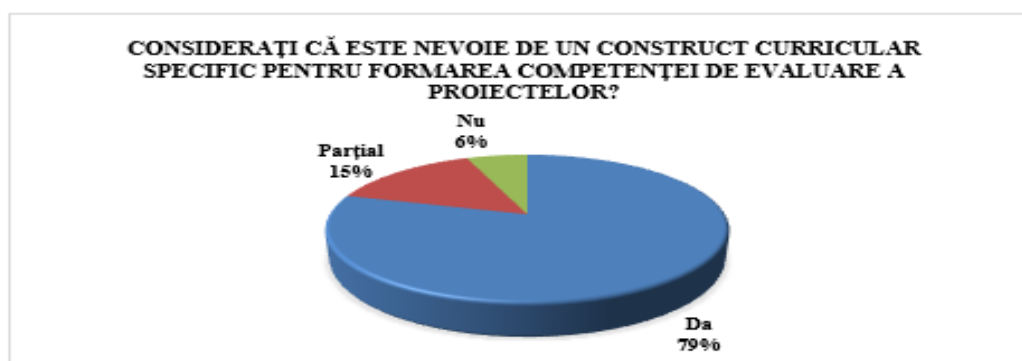

Fig. 6. Percepția respondenților privind necesitatea unui construct curricular pentru formarea competenței de evaluare a proiectelor educaționale

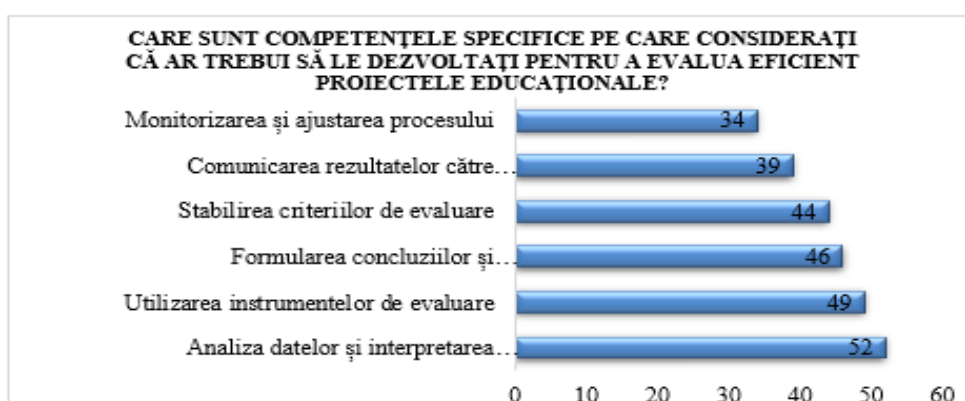

Fig. 7. Percepția respondenților privind competențele necesare evaluării proiectelor

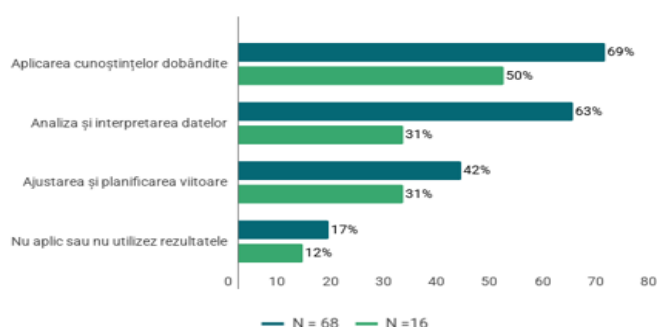

Fig. 8. Aplicarea cunoștințelor și utilizarea rezultatelor evaluării proiectelor educaționale – analiză comparativă (N = 68; N = 16)

Compararea datelor colectate în cele două momente ale instruirii evidențiază **o tendință de consolidare a practicilor evaluative** în rândul participanților care au parcurs ambele etape. Rezultatele indică o utilizare mai frecventă a instrumentelor de evaluare și o valorificare mai largă a rezultatelor pentru reflecție profesională, ajustarea activităților și fundamentarea deciziilor educaționale.

Analiza celor zece metodologii a evidențiat diferențe nu numai în ceea ce privește instrumentele sau gradul de formalizare, ci și în modul de înțelegere a funcției evaluării. În scop analitic, metodologiile au fost grupate în trei orientări: **procedural-administrativă**, centrată pe conformitate, standardizare și control; **strategic-participativă**, orientată spre fundamentarea deciziilor și implicarea actorilor; și **participativ-transformativă**, în care evaluarea este asociată mai accentuat

cu reflecția, învățarea organizațională și schimbarea educațională. Distribuția comparativă este reprezentată în Figura 9.

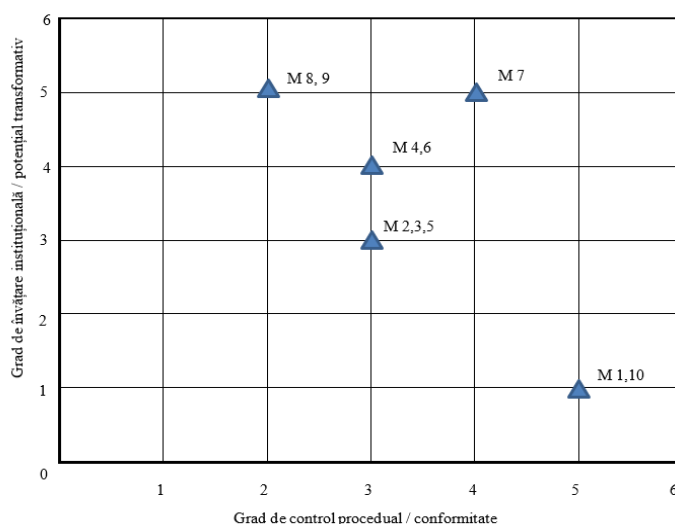

Fig. 9. Poziționarea comparativă a metodologiilor

Rezultatele arată că niciuna dintre metodologiile analizate nu integrează în mod echilibrat toate dimensiunile relevante pentru evaluarea proiectelor educaționale. Relevanța, coerența, rigoarea metodologică și etica sunt, în general, bine reprezentate, în timp ce valoarea pedagogică, starea de bine, capacitatea adaptativă și utilizarea rezultatelor pentru învățare organizațională apar neuniform. Această constatare susține necesitatea unui cadru care să coreleze criteriile consacrate de performanță cu dimensiunile specifice schimbării educaționale.

Validarea praxiologică s-a realizat prin aplicarea modelului într-un *studiu de caz instrumental*. Criteriile OECD-DAC au fost corelate cu valoarea pedagogică, capacitatea adaptativă, starea de bine și replicabilitatea/scalabilitatea și operaționalizate prin întrebări evaluative, metode și surse de dovezi adaptate contextului. Analiza documentară, chestionarele, interviurile semi-structurate, focus-grupurile și observațiile au permis examinarea datelor din perspective instituțională, operațională și a beneficiarilor, confruntate prin triangulare.

Rezultatele studiului de caz susțin aplicabilitatea modelului și capacitatea acestuia de a integra criteriile generale de performanță cu dimensiunile specifice educației într-un cadru evaluativ coerent. Totodată, aplicarea sa a evidențiat necesitatea ajustării întrebărilor, indicatorilor, metodelor și surselor de dovezi în funcție de particularitățile intervenției. Modelul îmbină astfel coerența structurii criteriale cu flexibilitatea necesară utilizării sale în contexte educaționale diferite.

Aplicarea modelului a permis și identificarea limitelor cercetării. Acestea privesc utilizarea unor instrumente de auto-raportare, durata limitată a observației, accesul neuniform la documente instituționale și dificultatea operaționalizării unor dimensiuni complexe, precum starea de bine, valoarea pedagogică, impactul instituțional și capacitatea adaptativă.

Limitele identificate circumscriu interpretarea rezultatelor și indică necesitatea unor cercetări longitudinale și a perfecționării instrumentelor destinate evaluării dimensiunilor predominant calitative ale schimbării educaționale.

Rezultatul arată un grad ridicat de integrare a dimensiunilor modelului, fără a elimina necesitatea verificării suplimentare a acestora în alte contexte și pe intervale temporale mai extinse. Poziționarea comparativă este ilustrată în Figura 10, unde modelul se situează în zona caracterizată prin rigoare metodologică ridicată și potențial accentuat de învățare instituțională.

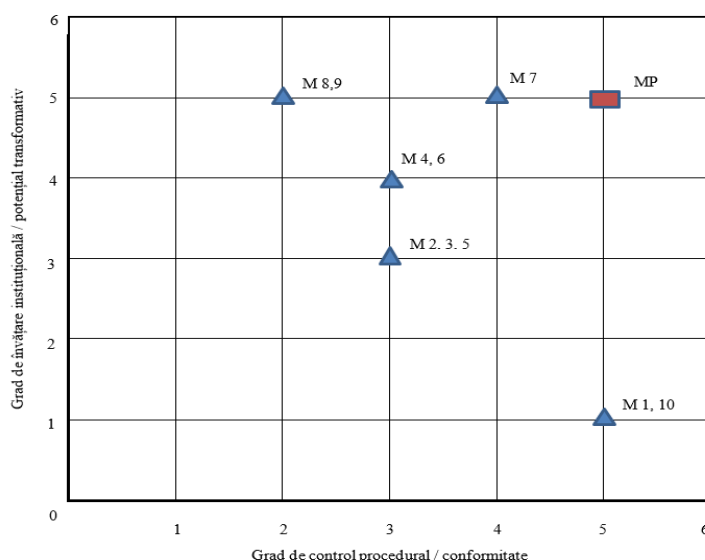

Fig. 10. Poziționarea comparativă a metodologiilor analizate în raport cu modelul evaluativ integrator propus

Un rezultat metodologic distinct îl constituie *Indicele valorii integratoare (IVI)*, elaborat ca instrument exploratoriu de sintetizare a analizei multicriteriale. Construcția acestuia corelează nucleul tehnic al metodologiei cu dimensiunea uman-pedagogică și capacitatea adaptativă. Formula indicelui este:

$$IVI = NT + \frac{(VP+SB)}{CA}.$$

Indicele valorii integratoare nu substituie analiza criteriilor și nu este propus ca măsură universală; rolul său este de a facilita compararea configurațiilor metodologice investigate. În Tabelul 4, metodologia propusă înregistrează valoarea **IVI = 31,80**, cea mai ridicată din corpusul analizat, urmată de Metodologia 7, cu 30,50. Caracterul exploratoriu al indicelui impune însă verificarea ulterioară a proprietăților sale metrice pe eșantioane mai extinse și prin proceduri statistice adecvate.

Tabelul 4. Analiza comparativă a metodologiilor prin formula indicelui valorii integratoare (IVI)

Metodologie	Nucleul Tehnic (NT)	Dimensiunea uman-pedagogică (VP+SB)	Capacitate a adaptativă (CA)	Indicele valorii integratoare (IVI)
M1 (structural-formală)	22	3	3	23,00
M2 (mixt-participativă)	26	5	4	27,25
M3 (OCDE/DAC)	27	5	4	28,25
M4 (participativ-reflexivă)	27	7	5	28,40
M5 (strategic-analitică)	27	5	4	28,25
M6 (participativ-analitică)	27	7	5	28,40
M7 (participativ-integrativă)	28	10	4	30,50
M8 (participativ-etică)	25	9	5	26,80
M9 (participativ-formativă)	25	9	4	27,25
M10 (analitic-integrativă)	25	5	4	26,25
Metodologia propusă	30	9	5	31,80

Dimensiunea praxiologică este completată de elaborarea programului de formare „*Evaluarea proiectelor educaționale*”, ale cărui conținuturi au fost parțial pilotate în activitățile desfășurate în 2024 și 2025. Rezultatele obținute au permis ajustarea acestuia la nevoile identificate și evidențiază posibilitatea valorificării modelului și în formarea profesională continuă.

CONCLUZII GENERALE

Cercetarea a fundamentat, elaborat, operaționalizat și validat, în limitele designului adoptat, **Modelul evaluativ integrator al proiectelor educaționale**, conceput pentru corelarea criteriilor generale de apreciere a performanței cu dimensiunile pedagogice, organizaționale și contextuale ale intervențiilor educaționale și pentru fundamentarea judecăților evaluative prin dovezi.

1. Fundamentarea teoretică și praxiologică a cercetării a permis delimitarea proiectului educațional ca obiect specific al evaluării și evidențierea limitelor abordărilor fragmentare. Caracterul progresiv și adesea intangibil al rezultatelor, dependența de context, pluralitatea actorilor și dimensiunea organizațională a schimbării impun integrarea perspectivelor manageriale, pedagogice, organizaționale și evaluative. Din perspectivă praxiologică, evaluarea a fost integrată pe întreg ciclul proiectului, prin corelarea etapelor manageriale cu evaluarea ex-ante, intermediară, finală și ex-post, ceea ce îi conferă caracter continuu și cumulativ și permite utilizarea dovezilor produse într-o etapă ca repere pentru evaluările și deciziile ulterioare.

2. Rezultatul conceptual central al cercetării îl constituie Modelul evaluativ integrator al proiectelor educaționale, construit pe fundamente pedagogic-axiologice, sistemic-strategice, managerial-organizaționale și participativ-evaluative. Modelul articulează fundamentele, principiile, modalitățile evaluative, criteriile, metodele, dovezile și valorificarea rezultatelor într-o construcție conceptual-metodologică unitară, menținând valoarea educațională în centrul evaluării și evitând reducerea acesteia la dimensiunea administrativ-managerială.

3. A fost fundamentat un sistem criterial pe două niveluri, care corelează criteriile OECD-DAC – relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate – cu criterii specifice proiectelor educaționale: **valoarea pedagogică, capacitatea adaptativă, starea de bine și replicabilitatea/scalabilitatea**. Contribuția metodologică distinctă constă în fundamentarea **principiului continuității și trasabilității evaluative** și a mecanismului de operaționalizare care leagă criteriul, întrebările evaluative, indicatorii, metodele, sursele de dovezi, interpretarea, judecata evaluativă, concluziile și recomandările. Dimensiunea profesională și etică este completată prin **referențialul privind competența și conduita evaluatorului**, care susține rigoarea, responsabilitatea și credibilitatea procesului evaluativ.

4. Validarea metodologică și praxiologică a Modelului, realizată prin analiza comparativă și metaevaluativă a zece metodologii, simulare metodologică și prin studiul de caz instrumental, susține coerența conceptuală, funcționalitatea metodologică și aplicabilitatea acestuia în contextul investigat. Analiza a evidențiat integrarea neuniformă a dimensiunilor specifice educației în metodologiile existente, iar aplicarea modelului a demonstrat posibilitatea corelării criteriilor cu întrebările, indicatorii, metodele și sursele de dovezi într-o interpretare multidimensională a intervenției. **Indicele valorii integratoare (IVI)** completează demersul ca instrument exploratoriu de sinteză și comparație multicriterială, necesitând validări ulterioare în contexte și pe eșantioane extinse.

5. Rezultatele cercetării susțin ipoteza formulată și contribuie la soluționarea problemei științifice privind insuficienta fundamentare teoretică, metodologică și operațională a evaluării proiectelor educaționale din perspectivă integratoare. Soluția propusă constă într-un cadru evaluativ care integrează performanța proiectului cu specificul educațional, asigură continuitatea și trasabilitatea procesului evaluativ și orientează rezultatele spre decizie, învățare organizațională și dezvoltare instituțională. **Valoarea aplicativă** se concretizează în Modelul evaluativ integrator, metodologia aferentă, sistemul criterial, grila multicriterială, mecanismul de trasabilitate, IVI, referențialul evaluatorului și programul de dezvoltare a competenței de evaluare.

Problema științifică soluționată prin cercetare constă în fundamentarea, elaborarea și validarea, în limitele designului cercetării, a *Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale* și a metodologiei de operaționalizare a acestuia, prin care criteriile generale de apreciere a performanței sunt corelate cu dimensiunile pedagogice, organizaționale și contextuale ale intervenției și sunt articulate într-

un mecanism de continuitate și trasabilitate evaluativă; aceasta permite formularea unor judecăți evaluative coerente și fundamentate pe dovezi și creează baza metodologică pentru valorificarea rezultatelor evaluării în decizie, reglarea intervențiilor și învățarea instituțională, în contextul evaluării proiectelor educaționale.

RECOMANDĂRI

Valorificarea rezultatelor cercetării poate fi realizată pe mai multe niveluri, de la aprofundarea și validarea demersului metodologic până la utilizarea Modelului în instituții, în formarea profesioniștilor și în dezvoltarea unor practici mai coerente de evaluare la nivel de sistem.

La **nivel meta**, prioritatea revine continuării cercetării și verificării valabilității Modelului în contexte mai variate decât cele analizate în prezenta lucrare. Aplicarea acestuia pe eșantioane mai ample și în proiecte educaționale cu profiluri diferite ar permite examinarea aplicabilității și transferabilității sale. O direcție distinctă o constituie testarea grilei multicriteriale prin aplicarea independentă de către mai mulți evaluatori și estimarea acordului inter-evaluatori, pentru verificarea consistenței utilizării criteriilor, indicatorilor și descriptorilor. Se recomandă, de asemenea, aprofundarea modalităților de măsurare a dimensiunilor care valorifică percepțiile și experiențele beneficiarilor, în special starea de bine, valoarea pedagogică și capacitatea adaptativă, inclusiv prin dezvoltarea și testarea unor scale cu proprietăți psihometrice documentate. Cercetările longitudinale ar putea completa această direcție prin examinarea persistenței efectelor și a modului în care schimbările educaționale și instituționale se mențin sau se transformă după încheierea proiectelor.

La **nivel macro**, rezultatele cercetării pot fi valorificate prin examinarea posibilității de integrare treptată a criteriilor specifice proiectelor educaționale în metodologiile și ghidurile utilizate pentru evaluarea intervențiilor din domeniu. Aceasta ar permite completarea evaluării tradiționale a performanței cu dimensiuni privind valoarea pedagogică, adaptarea intervenției, experiența beneficiarilor și potențialul de transfer și extindere. Reperele profesionale dezvoltate în cercetare pot constitui, de asemenea, un punct de referință pentru formularea unor cerințe comune privind activitatea evaluatorilor, vizând competența, independența, imparțialitatea, transparența, responsabilitatea și conduita etică. Programul de formare elaborat poate fi analizat în raport cu standardele de competență profesională și cu cerințele privind formarea continuă și pilotat în colaborare cu instituțiile furnizoare de programe de dezvoltare profesională.

La **nivel mezo**, Modelul poate fi valorificat prin integrarea mai clară a evaluării în managementul proiectelor și în procesele de dezvoltare instituțională. Evaluarea nu trebuie limitată la etapa finală, ci utilizată pe parcursul intervenției pentru susținerea ajustărilor, fundamentarea deciziilor și îmbunătățirea implementării. Instituțiile pot dezvolta proceduri pentru documentarea constatărilor, analiza acestora și urmărirea modului în care recomandările sunt transformate în acțiuni. O asemenea practică ar consolida legătura dintre evaluare și management și ar permite valorificarea lecțiilor desprinse din proiecte în planificarea dezvoltării instituționale și revizuirea practicilor.

La **nivel micro**, accentul cade pe dezvoltarea competențelor celor care proiectează, realizează sau utilizează evaluarea. Evaluatorii, managerii de proiect și cadrele didactice au nevoie atât de cunoașterea instrumentelor, cât și de capacitatea de a interpreta datele, de a utiliza criteriile în mod consecvent și de a argumenta judecățile formulate prin dovezi. Aplicarea indicatorilor și descriptorilor trebuie însoțită de justificarea aprecierilor, pentru a reduce variațiile determinate exclusiv de percepția evaluatorului și a crește consistența evaluărilor. Totodată, este esențială delimitarea dintre **constatare, interpretare și judecată evaluativă**: constatarea descrie datele, interpretarea explică semnificația acestora, iar judecata evaluativă presupune raportarea dovezilor la criterii și formularea unei aprecieri argumentate.

BIBLIOGRAFIE

1. COMISIA EUROPEANĂ. *Programul TACIS CBC SPF (Small Project Facility) 1996-2003: Raport de evaluare retrospectivă*. Bruxelles: EuropeAid, 2004.
2. DEGEVAL – GESELLSCHAFT FÜR EVALUATION. *Standards für Evaluation*. 2., aktualisierte Auflage. Mainz: DeGEval, 2020. Disponibil: https://www.degeval.org/fileadmin/Publikationen/DeGEval-Standards_2020.pdf (accesat 19.01.2026).
3. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă*. Chișinău, 2015. Disponibil: http://mecc.gov.md/sites/default/files/obiectivele_de_dezvoltare_durabila.pdf (accesat 19.02.2026).
4. INSTITUTUL DE DEZVOLTARE A SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE. *Cadrul metodologic privind evaluarea proiectelor și programelor de cercetare-dezvoltare*. Chișinău: IDSI, 2018. Disponibil: https://idsi.md/files/file/Cadrul_metodologic_privind_evaluarea_proiectelor_si_programelor_de_cercetare-dezvoltare.pdf (accesat 06.12.2024).
5. OCDE. *Applying Evaluation Criteria Thoughtfully*. Paris: OECD Publishing, 2021. Disponibil: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/applying-evaluation-criteria-thoughtfully_689296ec-en (accesat 18.02.2026).
6. OCDE. COMITETUL DE ASISTENȚĂ PENTRU DEZVOLTARE (CAD). *Better Criteria for Better Evaluation: Revised Evaluation Criteria Definitions and Principles for Use*. Paris: OECD Publishing, 2019.
7. PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA. Legea nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană. În: *Monitorul Oficial al RM*. 18.07.2014, nr. 185-199, art. 442.
8. PLATFORM FOR RESEARCH AND TECHNOLOGY POLICY EVALUATION (FTEVAL). *Evaluation Standards in Research, Technology and Innovation Policy*. Vienna: FTEVAL, 2019. Disponibil: <https://repository.fteval.at/id/eprint/387/> (accesat 19.02.2026).
9. SEVAL – SOCIÉTÉ SUISSE D'ÉVALUATION. *SEVAL Standards for Evaluation*. Berna: SEVAL, 2016. Disponibil: <https://www.seval.ch/app/uploads/2016/11/SEVAL-Standards-2016-en.pdf> (accesat 19.02.2026).
10. SOCIÉTÉ FRANÇAISE D'ÉVALUATION (SFE). *Charte de l'évaluation des politiques publiques et des programmes publics*. Paris: SFE, 2006. Disponibil: <https://www.sfe-asso.fr> (accesat 19.02.2026).
11. UNITED NATIONS. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [A/RES/70/1]*. New York: United Nations, 2015. Disponibil: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (accesat 08.12.2025).
12. BACIU, S., MUȘENCO, A. Tendințe actuale privind evaluarea calității educației în instituția de învățământ. În: *Univers Pedagogic*. 2025, nr. 1 (85), p. 13–22. ISSN 1811-5470.
13. BAKER, B. N., MURPHY, D. C., FISHER, D. Factors Affecting Project Success. În: CLELAND, D. I., KING, W. R. (eds.). *Project Management Handbook*. New York: Van Nostrand Reinhold, 1988.
14. BUNĂIAȘU, C. M. *Elaborarea și managementul proiectelor educaționale*. București: Editura Universitară, 2012. 410 p. ISBN 978-973-737-800-2.
15. CLELAND, D. I., IRELAND, L. R. *Project Management: Strategic Design and Implementation*. 5th ed. New York: McGraw-Hill, 2007. 523 p. ISBN 978-0-07-147160-2.
16. COJOCARU, V., SACARĂ, L. *Managementul proiectelor pedagogice*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2005. 322 p. ISBN 973-30-2189-4.
17. CRISTEA, S. *Managementul organizației școlare*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2003. 224 p. ISBN 973-30-2763-4.
18. DEWEY, J. *Experience and Education*. New York: Macmillan, 1997. 96 p. ISBN 978-0684-8382-81.
19. FITZPATRICK, J. L., SANDERS, J. R., WORTHEN, B. R. *Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines*. 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon, 2004. 508 p. ISBN 978-0205315802.
20. FULLAN, M. *The New Meaning of Educational Change*. New York: Teachers College Press, 2016. 312 p. ISBN 978-0807-7568-05.
21. GAREIS, R. *Happy Projects!* Vienna: Manz, 2005. ISBN 978-3214084301.

22. GORAȘ-POSTICĂ, V. Fundamentele pedagogice ale managementului proiectelor de intervenție educațională. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației*. 2012, nr. 9 (59), p. 15–21. ISSN 1857-2103.
23. GORAȘ-POSTICĂ, V. *Managementul proiectelor educaționale de intervenție: repere teoretice și metodologice*. Chișinău: Editura GlobeEdit, 2018. 295 p. ISBN 978-6202487795.
24. GORAȘ-POSTICĂ, V. *Teoria și metodologia managementului proiectelor educaționale de intervenție*. Teză de doctor habilitat în pedagogie. Chișinău, 2013.
25. GUȚU, V. (coord.). *Management educațional. Ghid metodologic*. Chișinău: CEP USM, 2013. 533 p. ISBN 978-9975-71-413-6.
26. HARGREAVES, A., FINK, D. *Sustainable Leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2006. 325 p. ISBN 978-0-7879-6838-0.
27. IONESCU, S. *Evaluarea educațională – metodologie și aplicații practice*. București: Editura Polirom, 2021. 320 p. ISBN 978-973-46-6754-8.
28. KANDA, A. *Project Management: A Life Cycle Approach*. New Delhi: PHI Learning, 2011. 310 p. ISBN 978-8120342552.
29. KERZNER, H. *Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling*. 13th ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2022. 848 p. ISBN 978-1119805373.
30. KILPATRICK, W. H. *The project method. The Use of the Purposeful Act in the Educative Proces*. Kessinger Publishing, 2010. 24 p. ISBN 978-1120-918-963.
31. LOCK, D. *Project Management*. 10th ed. Farnham: Gower Publishing, 2013.
32. PATTON, M. Q. *Utilization-Focused Evaluation*. 4th ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2008. 667 p. ISBN 978-1-4129-5861-5.
33. PROJECT MANAGEMENT INSTITUTE (PMI). *A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide)*. 7th ed. Newtown Square, PA: PMI, 2021. 250 p. ISBN 978-1628256642.
34. PĂUN, E. *Școala: abordare sociopedagogică*. Iași: Editura Polirom, 1999. 270 p. ISBN 973-31-0734-1.
35. RĂDUCAN, C. Model de evaluare a proiectelor educaționale: concepte, standarde, instrumente. Târgu Mureș: Editura Arhipelag, 2021. 270 p. ISBN 978-606-92475-3-2.
36. ROGERS, P. J. *Theory of Change. Methodological Briefs: Impact Evaluation, No. 2*. Florence: UNICEF Office of Research, 2014.
37. SCRIVEN, M. *Evaluation Thesaurus*. 4th ed. Newbury Park, CA: Sage Publications, 1991. 391 p. ISBN 0-8039-4364-4.
38. STUFFLEBEAM, D. L., CORYN, C. L. S. *Evaluation Theory, Models, and Applications*. 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass, 2017. 736 p. ISBN 978-1119077497.
39. STUFFLEBEAM, D. L., SHINKFIELD, A. J. *Evaluation Theory, Models, and Applications*. San Francisco: Jossey-Bass, 2007.
40. TYLER, R. W. *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press, 1949. 128 p.
41. WEISS, C. H. Nothing as Practical as Good Theory: Exploring Theory-Based Evaluation for Comprehensive Community Initiatives for Children and Families. În: CONNELL, J. P., KUBISCH, A. C., SCHORR, L. B., WEISS, C. H. (eds.). *New Approaches to Evaluating Community Initiatives: Concepts, Methods, and Contexts*. Washington, DC: Aspen Institute, 1995, p. 65–92.
42. YARBROUGH, D. B., SHULHA, L. M., HOPSON, R. K., CARUTHERS, F. A. *The Program Evaluation Standards*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage, 2011. 360 p. ISBN 978-1412-06144-6.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE LA TEMA TEZEI

1. Articole în reviste științifice

1.1. Articole în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. BULAT, Violeta. Advantages and disadvantages of remote project evaluation. În: *GESJ: Education Science and Psychology*, 2023, nr. 2(67), pp. 82–87. ISSN 1512-1801. Indexare: EBSCO Education Source. Acces: https://gesj.internet-academy.org/ge/en/list_aut_artic_en.php?b_sec=edu&list_aut=10334

2. Articole în reviste din Registrul Național al revistelor științifice de profil

1. BULAT, Violeta, ELSING, Stefan. Bridging cultural differences in project evaluations in development and international cooperation context. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației*, 2024, nr. 9(169), pp. 183–188. ISSN 1857-2103. Revistă de Tip B. DOI: 10.59295/sum9(169)2024_27. Acces: https://educational.studiamsu.md/wp-content/uploads/2024/02/27_Bulat_Elsing.pdf
2. BULAT, Violeta. Strengthening evaluator independence in participatory processes: insights for educational evaluation in the Republic of Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației*, 2026, nr. 5(195), pp. 171–180. ISSN 1857-2103, E-ISSN 2345-1025. Revistă de Tip B. DOI: 10.59295/sum5(195)2026_19. Acces: https://educational.studiamsu.md/wp-content/uploads/2026/06/19_Bulat.pdf
3. BULAT, Violeta. Incluziunea copiilor migranți în educație: evaluarea unui sistem între voință normativă și realități locale. În: *Univers Pedagogic*, 2025, nr. 2(86), pp. 22–32. ISSN 1811-5470. Revistă de Tip C. DOI: 10.52387/1811-5470.2025.2.03. Acces: https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2025/06/Revista-nr_2_86-2025_final_spre-tipar_11_06_2025.pdf

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.1. Articole în lucrările manifestărilor științifice desfășurate în Republica Moldova

1. BULAT, Violeta. Sustainability criteria assessed within educational project proposals: case study from the Republic of Moldova. În: *Modern Finance from the Perspective of Sustainability of National Economies: International Scientific Conference, 22–23 November 2024. Proceedings*. Chișinău: SEP ASEM, 2025, pp. 206–217. ISBN 978-9975-168-18-2. DOI: 10.53486/mfsne2024.26. Acces: <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/4045>
2. BULAT, Violeta. Evaluarea proceselor educaționale în contextul Republicii Moldova: reflecții critice și oportunități sistemice. În: *Cercetare, inovare, dezvoltare*. Ediția a II-a, vol. 1. Chișinău: CEP UPSC, 2025, pp. 82–89. ISBN 978-9975-48-306-3 (vol. 1); ISBN 978-9975-48-305-6 (ediția în ansamblu). Acces: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Volumul_1_2025_compressed.pdf
3. BULAT, Violeta. Aspecte conceptuale ale evaluării proiectelor educaționale. În: *Probleme actuale ale științelor umanistice*. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2023, pp. 45–50. ISBN 978-9975-46-849-7. Acces: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45-50_52.pdf
4. BULAT, Violeta. Beneficiile modelului logic pentru planificarea evaluării programului. În: *The Contemporary Issues of the Socio-Humanistic Sciences*. Ediția a XIV-a. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2023, pp. 375–381. ISBN 978-9975-180-89-4. DOI: 10.54481/pcss2023.39. Acces: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/375-381_4.pdf
5. BULAT, Violeta. Feasibility of data collection in educational projects evaluation. În: *Cercetarea pedagogică: exigențe contemporane și perspective de dezvoltare*. Ediția I. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2023, pp. 385–388. ISBN 978-9975-46-867-1. DOI: 10.46727/c.03-04-11-2023.p385-388. Acces: <https://dir.upsc.md/handle/123456789/5951/Conf-Cercetare-pedagogica.pdf>

6. BULAT, Violeta. Importanța procesului participativ în contextul evaluării proiectelor. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe sociale*. Chișinău: CEP USM, 2023, pp. 359–364. ISBN 978-9975-62-687-3. Acces: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/359-364_11.pdf
7. BULAT, Violeta, BACIU, Sergiu. Evaluation services as an entrepreneurial activity. În: *Competitiveness and Sustainable Development*. Ediția a V-a. Chișinău: „Tehnica-UTM”, 2023, pp. 191–195. ISBN 978-9975-64-364-1. DOI: 10.52326/csd2023.29. Acces: <https://repository.utm.md/handle/5014/25464?show=full>
- BULAT, Violeta. Procesul de evaluare a proiectelor educaționale. În: *Inovații în sistemul național de evaluare a rezultatelor învățării*. Chișinău: CEP UPSC, 2022, pp. 37–43. DOI: 10.46727/c.04-05-11-2022.p37-43. Acces: <https://conf.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Conf-UPSC-04-05-11-2022-CZU-DOI.pdf>
8. BULAT, Violeta. Posibilități de finanțare a proiectelor educaționale prin programele transfrontaliere. În: *Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană: provocări și soluții*. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2022, pp. 158–167. ISBN 978-9975-76-417-9. Acces: <https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/Conf-Adaptarea-sistemului-educational-Scoala-Doctorala-UST-2022.pdf>

4. Alte lucrări științifice și publicații relevante domeniului

4.1. Rezumate publicate în volumele manifestărilor științifice

1. BULAT, Violeta. Importance of the participatory process in the context of project evaluation. În: *Education, Policies, Society*. Selective Abstract Collection. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2024, p. 19. ISBN 978-9975-46-897-8. Acces: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Moldavian-Polish-Romanian%20interna%C8%9Bional%20scientific%20congress%20%E2%80%9Ceducation%2C%20policies%2C%20society_2024.pdf
2. BULAT, Violeta, ANDRIȚCHI, Viorica. Digital skills of the evaluator. În: *Education for Peace and Sustainable Development*. Ediția a VI-a. Chișinău, 2023, pp. 85–86. ISBN 978-9975-62-593-7. În: Book of Abstracts. Acces: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Book_of_abstracts_CIEA%2B2023.pdf

4.2. Alte publicații științifice relevante

1. BULAT, Violeta. *Studiul privind violența asupra copiilor în raioanele Florești, Căușeni și Nisporeni*, elaborat în cadrul proiectului „Prevenirea și protecția copiilor împotriva violenței în Republica Moldova”, implementat de A.O. CONCORDIA – Proiecte Sociale în parteneriat cu Kindernothilfe e.V., cu sprijinul financiar al Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ). Chișinău, 2025. Acces: <https://www.concordia.md/despre-noi/details/studiu-privind-violenta-asupra-copiilor-in-republica-moldova/>

ADNOTARE

Violeta Bulat, Fundamente teoretice și metodologice ale evaluării proiectelor educaționale Teză de doctor în științele educației, Chișinău, 2026

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 164 de titluri, 6 anexe, 144 de pagini de text de bază, 21 figuri și 30 de tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: evaluare, proiecte educaționale; model integrator; metodologia evaluării; criterii de evaluare; valoare integratoare; standard de evaluare; competența evaluatorului; managementul proiectelor; cultură a evaluării.

Scopul lucrării: fundamentarea teoretică și metodologică, elaborarea, operaționalizarea și validarea metodologică și praxiologică a *Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale*, pentru corelarea criteriilor generale de apreciere a performanței cu dimensiunile pedagogice, organizaționale și contextuale ale intervențiilor educaționale și fundamentarea judecăților evaluative și valorificarea rezultatelor evaluării pentru decizie, reglare și învățare instituțională.

Obiectivele cercetării: fundamentarea teoretică și metodologică a evaluării proiectelor educaționale, prin analiza abordărilor existente și delimitarea specificului educației; conceptualizarea evaluării proiectelor educaționale din perspectivă integratoare, prin fundamentarea principiilor, dimensiunilor și criteriilor de apreciere a performanței și valorii educaționale; elaborarea modelului evaluativ integrator și a metodologiei de operaționalizare, prin corelarea criteriilor, indicatorilor, descriptorilor, metodelor, instrumentelor și dovezilor evaluative; validarea conceptuală, metodologică și praxiologică a modelului și metodologiei, prin analiză comparativă, simulare metodologică, metaevaluare și studiu de caz educațional; elaborarea unor repere praxiologice pentru profesionalizarea evaluării proiectelor educaționale, prin configurarea referențialului privind competența și conduita profesională a evaluatorului și proiectarea unui program pentru dezvoltarea competenței de evaluare.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constau în fundamentarea unei viziuni integratoare asupra evaluării proiectelor educaționale. Evaluarea este organizată pe două niveluri complementare: nucleul constituit din criteriile OECD-DAC – relevanță, coerență, eficacitate, eficiență, impact și sustenabilitate – și nivelul specific proiectelor educaționale, constituit din *valoarea pedagogică, capacitatea adaptativă, starea de bine și replicabilitatea/scalabilitatea*. **Originalitatea metodologică** se concretizează în *fundamentarea principiului continuității și trasabilității evaluative* și a *mecanismului de corelare a criteriilor cu întrebările evaluative, indicatorii, descriptorii, metodele, dovezile, judecățile și recomandările*, precum și în *conceptualizarea valorii integratoare și propunerea indicelui valorii integratoare (IVI)* ca instrument exploratoriu de sintetizare a analizei multicriteriale.

Rezultatele științifice constau în fundamentarea și validarea *Modelului evaluativ integrator al proiectelor educaționale* și a metodologiei aferente, contribuind la soluționarea problemei insuficienței fundamentări teoretice, metodologice și operaționale a evaluării proiectelor educaționale din perspectivă integratoare.

Semnificația teoretică a cercetării constă în dezvoltarea cadrului conceptual al evaluării proiectelor educaționale prin fundamentarea unei viziuni integratoare care corelează performanța intervenției cu valoarea sa pedagogică, dimensiunile organizaționale și contextuale și utilizarea rezultatelor pentru învățare instituțională; în conceptualizarea valorii integratoare ca reper al analizei multidimensionale; în fundamentarea sistemului criterial pe două niveluri și a relațiilor dintre criteriile generale de performanță și dimensiunile specifice educației; precum și în fundamentarea principiului continuității și trasabilității evaluative ca mecanism de articulare a producerii, interpretării și valorificării dovezilor.

Valoarea aplicativă rezidă în caracterul operațional al *Modelului evaluativ integrator* și al metodologiei, precum și în potențialul lor de utilizare și transfer în evaluarea unor proiecte educaționale desfășurate în contexte instituționale diferite.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin aplicarea *Modelului evaluativ integrator* și a metodologiei aferente în cadrul studiului de caz, cu 296 de participanți unici, precum și prin valorificarea programului de dezvoltare a competenței de evaluare, la care au participat 68 de cadre didactice și manageriale, dintre care 16 au fost implicați și în evaluarea finală. Rezultatele au fost diseminate în cadrul manifestărilor științifice naționale și internaționale.

ANNOTATION

Violeta Bulat, Theoretical and Methodological Foundations of Educational Project Evaluation Doctoral Thesis in Educational Sciences, Chisinau, 2026

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography comprising 164 titles, 6 annexes, 144 pages of main text, 21 figures, and 30 tables. The results obtained have been published in 15 scientific papers.

Keywords: evaluation; educational projects; integrative model; evaluation methodology; evaluation criteria; integrative value; evaluation standard; evaluator competence; project management; evaluation culture.

Aim of the research: to provide the theoretical and methodological grounding, develop, operationalize, and methodologically and praxiologically validate the *Integrative Evaluation Model for Educational Projects*, in order to align general performance assessment criteria with the pedagogical, organizational, and contextual dimensions of educational interventions, substantiate evaluative judgments, and use evaluation results for decision-making, adjustment, and institutional learning.

Research objectives: to provide the theoretical and methodological grounding for educational project evaluation by analysing existing approaches and defining the specific features of education; to conceptualize educational project evaluation from an integrative perspective by substantiating the principles, dimensions, and criteria for assessing performance and educational value; to develop the integrative evaluation model and its operationalization methodology by linking criteria, indicators, descriptors, methods, instruments, and evaluative evidence; to validate the model and methodology conceptually, methodologically, and praxiologically through comparative analysis, methodological simulation, meta-evaluation, and an educational case study; to develop praxiological benchmarks for the professionalization of educational project evaluation by establishing a reference framework for evaluator competence and professional conduct and designing a programme for developing evaluation competence.

Scientific novelty and originality of the research consist in substantiating an integrative approach to educational project evaluation. Evaluation is structured on two complementary levels: a core level comprising the OECD-DAC criteria – relevance, coherence, effectiveness, efficiency, impact, and sustainability – and an education-specific level comprising *pedagogical value, adaptive capacity, well-being, and replicability/scalability*. **Methodological originality** is reflected in *substantiating the principle of continuity and traceability in evaluation and the mechanism linking criteria with evaluation questions, indicators, descriptors, methods, evidence, judgments, and recommendations*, as well as in the *conceptualization of integrative value and the introduction of the Integrative Value Index (IVI)* as an exploratory tool for synthesizing multicriteria analysis.

Scientific results consist in the substantiation and validation of the *Integrative Evaluation Model for Educational Projects* and its associated methodology, contributing to solving the problem of insufficient theoretical, methodological, and operational grounding of educational project evaluation from an integrative perspective. **Theoretical significance of the research** lies in advancing the conceptual framework of educational project evaluation by substantiating an integrative approach that links intervention performance with its pedagogical value, organizational and contextual dimensions, and the use of results for institutional learning; conceptualizing integrative value as a reference point for multidimensional analysis; substantiating the two-level system of criteria and the relationships between general performance criteria and education-specific dimensions; as well as substantiating the principle of continuity and traceability in evaluation as a mechanism linking the production, **interpretation, and use** of evidence.

Practical value lies in the operational nature of the *Integrative Evaluation Model* and its methodology, as well as in their potential for application and transfer in the evaluation of educational projects implemented in different institutional contexts.

Implementation of the scientific results was carried out through the application of the *Integrative Evaluation Model* and its associated methodology within the case study involving 296 unique participants, as well as through the use of the evaluation competence development programme, which involved 68 teaching and managerial staff, of whom 16 also participated in the final evaluation. The results were disseminated at national and international scientific events.

АННОТАЦИЯ

Виолета Булат, Теоретические и методологические основы оценивания образовательных проектов, Диссертация на соискание ученой степени доктора наук об образовании, Кишинэу, 2026

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 164 наименований, 6 приложений, 144 страницы основного текста, 21 рисунок и 30 таблиц. Полученные результаты опубликованы в 15 научных работах.

Ключевые слова: оценивание; образовательные проекты; интегративная модель; методология оценивания; критерии оценивания; интегративная ценность; стандарт оценивания; компетентность оценщика; управление проектами; культура оценивания.

Цель исследования: теоретическое и методологическое обоснование, разработка, операционализация, методологическая и праксиологическая валидация *Интегративной модели оценивания образовательных проектов* для соотнесения общих критериев оценки эффективности с педагогическими, организационными и контекстуальными измерениями образовательных интервенций, обоснования оценочных суждений и использования результатов оценивания для принятия решений, корректировки и институционального обучения.

Задачи исследования: теоретическое и методологическое обоснование оценивания образовательных проектов путем анализа существующих подходов и определения специфики образования; концептуализация оценивания образовательных проектов с интегративной позиции путем обоснования принципов, измерений и критериев оценки эффективности и образовательной ценности; разработка интегративной модели оценивания и методологии ее операционализации путем соотнесения критериев, показателей, дескрипторов, методов, инструментов и оценочных доказательств; концептуальная, методологическая и праксиологическая валидация модели и методологии посредством сравнительного анализа, методологического моделирования, метаоценивания и образовательного кейс-исследования; разработка праксиологических ориентиров профессионализации оценивания образовательных проектов путем формирования референтной рамки компетентности и профессионального поведения оценщика и проектирования программы развития компетентности в области оценивания. **Научная новизна и оригинальность исследования** состоят в обосновании интегративного подхода к оцениванию образовательных проектов. Оценивание организовано на двух взаимодополняющих уровнях: ядро, включающее критерии OECD-DAC — актуальность, согласованность, результативность, эффективность, воздействие и устойчивость, — и специфический для образовательных проектов уровень, включающий *педагогическую ценность, адаптивную способность, благополучие и воспроизводимость/масштабируемость*. **Методологическая оригинальность** заключается в обосновании принципа непрерывности и прослеживаемости оценивания и механизма соотнесения критериев с оценочными вопросами, показателями, дескрипторами, методами, доказательствами, суждениями и рекомендациями, а также в концептуализации интегративной ценности и предложении Индекса интегративной ценности (IVI) как исследовательского инструмента синтеза многокритериального анализа.

Научные результаты состоят в обосновании и валидации *Интегративной модели оценивания образовательных проектов* и соответствующей методологии, способствуя решению проблемы недостаточной теоретической, методологической и операциональной обоснованности оценивания образовательных проектов с интегративной позиции.

Теоретическая значимость исследования состоит в развитии концептуальных основ оценивания образовательных проектов через обоснование интегративного подхода, связывающего эффективность интервенции с ее педагогической ценностью, организационными и контекстуальными измерениями и институциональным обучением; в концептуализации интегративной ценности; обосновании двухуровневой системы критериев и связи между общими критериями эффективности и специфическими измерениями образования; а также принципа непрерывности и прослеживаемости оценивания как механизма формирования, **интерпретации и использования** доказательств.

Практическая значимость определяется операциональным характером *Интегративной модели оценивания* и соответствующей методологии, а также потенциалом их применения и переноса при оценивании образовательных проектов, реализуемых в различных институциональных контекстах.

Внедрение научных результатов осуществлялось путем применения *Интегративной модели оценивания* и соответствующей методологии в кейс-исследовании с 296 уникальными участниками, а также программы развития оценочной компетентности для 68 педагогических и управленческих работников, из которых 16 участвовали и в итоговом оценивании. Результаты представлены на национальных и международных научных мероприятиях.

BULAT VIOLETA

**FUNDAMENTE TEORETICE ȘI METODOLOGICE ALE EVALUĂRII
PROIECTELOR EDUCAȚIONALE**

Specialitatea 531.01 TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 22 septembrie 2026
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar.: 2,25

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 4

Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău
Str. I. Creangă 1, Chișinău, MD-2069